

Kõrgem Kunstikool Pallas

Skulptuuriosakond

Skulptuur avalikku ruumi „Kui ma liigun, on kõik hästi”

Lõputöö

Andi Poolak

Juhendaja: Berit Talpsepp Jaanisoo MRes

Tartu 2026

SISUKORD

JOONISTE LOETELU	3
SISSEJUHATUS	4
1. TEOSE INSPIRATSIOON	5
1.1 Teose pealkiri ja ideeline taust.....	5
1.2 Lapitekid	6
1.3 Rosalind Kraussi ja minimalistide mõju	6
2. VISUAALSED VALIKUD JA TEOSE KESKKOND	8
2.1 Kompositsioon ja värvid	8
2.2 Roostevaba teras	10
2.3 Avalik ruum	10
3. TEHNOLOOGILISED LAHENDUSED	12
3.1 Materjali valik: raam.....	12
3.2 Värviline külg	12
3.2.1 Plaatide tootmine.....	13
3.2.2 Plaatide kinnitamine	13
3.4 Värvimine	15
3.4.1 Mustrid	16
3.5 Lakkimine	16
KOKKUVÕTE	18
SUMMARY	19
KASUTATUD KIRJANDUS	21
LISA 1. “Kubofuturistlik autoportree puuna päikesega”	22
LISA 2. “Konnamalgaam”	23
LISA 3. Michael Serra One Ton Prop (House of Cards) 1969.....	24
LISA 4. Carl Andre Copper Zinc Plane 1969	25
LISA 5. Teose lõplik paiknemisala	26
LISA 6. Linnaametnikele esitletud planšetid	27
LISA 7. Materjalinäidis	30

JOONISTE LOETELU

Joonis 1. Tegevuste joonis primaarvärvides.....	9
Joonis 2. Tegevused värvitud värvigruppidega	9
Joonis 3. Tegevuste värvikombinatsioonid.....	10
Joonis 4. Tausta värvikombinatsioonid.....	10
Joonis 5. Karkassitangidega ühendatud ruudud.....	14
Joonis 6. Madalaks väänatud “kõrvad”.....	14
Joonis 7. Kruviga tugevdatud ühendus.....	14

SISSEJUHATUS

“Kui ma liigun, on kõik hästi” on monumentaalne sammas, mis ühendab endas vanu tehnikaid uues materjalis ja keskkonnas. Teos on 4,1 meetrit kõrge ning 1,1 meetrit lai ja sügav. Samba üks külg on värvilistest plekkplaatidest kompositsioon, kolm külge on poleeritud roostevabast terasest. Nii värviline kui roostevabad küljed ühenduvad värvitud metallist välise raami külge. Skulptuuri eesmärk on siduda erinevad ajastud, töövõtted ja materjalid.

Lõputöö kirjalik osa keskendub teose praktilise osa ideelise ja füüsilise poole kavandamisel ja elluviimisel tekkinud teadmistele ja lahendustele. Kirjeldan skulptuuri eesmärki ning selle eesmärgi toetamist nii värvis, materjalis, vormis, kui ka keskkonnas ja analüüsin inspiratsioone minimalistlikest skulptuuridest lapitekkideni.

Praktilise töö kirjeldamisel keskendun isiklikule kogemusele ning spetsialistide teadmistele ja arvamusele, kellega tööprotsessi käigus olen konsulteerinud. Teoreetilises osas toetun Rosalind Kraussi raamatule “Passages in Modern Sculpture” (1977), keskendudes ennekõige skulptuurile minimalismis.

Lõputöö praktiline osa püstitatakse koostöös Tartu linnaga “Noorte Pealinna” projekti raames Sadamaraudtee Tähe tänava poolses otsas asuvasse parki. Kuna lõputöö praktiline osa on väga ajamahukas ning teose linna paigutamise kooskõlastamine, koha leidmine ning üksikasjades kokkuleppimine on aega nõudvad protsessid, ei ole see kaitsmise hetkel valmis. Diplomitööde näitusel ja lõputööde kaitsmisel esitlen skulptuuri “Kui ma liigun, on kõik hästi” projekti plakatit ja tehnoloogilist näidist valmiva skulptuuri esimesest küljest. Teos valmib 2026 aasta suvel.

Märksõnad (3)

1. skulptuur
2. avalik kunst
3. metall

1. TEOSE INSPIRATSIOON

1.1 Teose pealkiri ja ideeline taust

“Kui ma liigun, on kõik hästi, aga niipea kui ma peatun, asuvad varjud mind silmapiiril paistvate puude alla ootama. Nad on praegugi seal. Ma pean minema”. (Emajõe Suveteater. (2004) Emajõe Suveteatri – Vagabundisuvi - 2004 A. Tartus : Muusika Emajõe Suveteatri Etendustest Nipernaadi Ja Mustlaslaager Läheb Taevasse, CD, Tridens) Sissejuhatav tekst Andres Noormetsa näidendi Mustlaslaager läheb taevasse, näidendi muusika CD plaadilt. Seda näidendit ei ole ma kordagi näinud. Ma ei ole isegi kindel, kas mu ema, kelle plaat see on, seda näinud on. Siiski just see mõte on mind elu jooksul palju mõjutanud. See on mind motiveerinud, vahel ka lohutanud. Kui tunnen end elus paigale jäävat, et asjad ei arene ja mitte midagi mu ümber ei muutu, hakkan ise tegutsema. Lahendused probleemidele tuleb ise otsida ja tegusid ise teha, sest keegi teine neid meie eest ära ei tee. Lisaks lihtne füüsiline kinnitus, et kui mu käed-jalad töötavad, on kõik juba parem, kui oleks olla murtud luuga. Ka vaimselt ei ole mõistlik seisma jääda, liialt halbades emotsioonides kinni olemine kurnab. Rammestavas väsimuses on see mõte mulle lohutuseks. Kui seisan paigal, on “varjud” küll mu elus olemas, kuid nad ootavad mind eemal, mitte ei aja mind taga. Liikuma hakates varjud taas kaovad.

Lõputöö sai just selle lause endale pealkirjaks olude sunnil tehtud kiire otsuse tulemusena. Kui oli viimane hetk kinnitada oma lõputöö nimi, ei olnud ma sellele veel mõelnud. Teadsin küll, mida ja kuidas tahan näidata ja kujutada, milliseid emotsioone vaatlejale luua, kuid ma ei olnud sellele ideede komplektile veel nime andnud. Valisin selle mantra, sest just tollel momendil oli vaja ennast rakendada ja tööle hakata, et lõputöö saaks hakata valmima ning kuhugi lõpetamise hetkeks jõuaks. Alles hiljem mõistsin, kui hästi see nimi võtab kokku antud loometegevuse ja endale püstitatud eesmärgid.

Eialgu oli teose idee olla värviline vahepeatus vaatleja päevas. Kõigepealt värviline reljeef galeriis lõputööde näitusel, seejärel võimalusel eksponeeritud mõne maja fassaadil. Kuigi idee ja lahendused, et inimesi materjali ja töövõtetega paeluda, olid olemas, ei olnud teosel veel sisulist narratiivi, kuhupoole ja kuidas vaatlejat mõjutada. Keskendumine liikumisele ja uue ning põneva avastamisele tuli teose disaini käigus, kui juhendajaga arutades tekkis idee proovida teos asetada avalikku ruumi. Idee tugevnes ja kasvas kui teose praktilist teostamist planeerides

käisin suhtlemas ja lahendusi otsimas erinevate oskustöölise juures ning jalutades, leidmaks sobivaid paiku, kuhu teose võiks paigutada. Selle liikumise ja suhtluse käigus arenes lõplik vorm ja tulemus, milleni tänaseks jõudnud olen.

1.2 Lapitekid

Õmblemisega olen tegelenud umbes 6 aastat. Algas see vajadusest parandada pükse, mida mu ema enam parandama nõus ei olnud. Umbes neli aastat olen lisaks praktilistele parandustele tegelenud ka suuremõõtmeliste lapitekkide õmblemisega (lisad 1; 2). Lapitekkide õmblemine pakkus mulle huvi, kuna nende valmistamine on väga selgelt läbimõeldav ja arvuliselt arvestatav. Kasutades ruudu ja ristkülikukujulisi lappe, kaob ära joonistamise vabakäelisus, teos allub matemaatilistele reeglitele. Tunnetuslikkus ja vormipeensus tulevad välja värvidevalikus ja töö meisterlikkuses. Just sellest hobist tulid vastused minu esimestele suurtele küsimustele, millises stiilis lõputööd teostada ja kuidas seda stiili tehniliselt saavutada.

1.3 Rosalind Kraussi ja minimalistide mõju

Luges Rosalind Kraussi raamatut “*Passages in Modern Sculpture*” (Krauss R. (1977) *Passages in Modern Sculpture* USA MIT Press), inspireerisid mind minimalistidega seoses järgnevad ideed: ühtne suhtlusruum, vajadus teost kogeda ning teose ajaline mõõde, materjali ja korduse kasutamine. Need mõtted tekitasid minus äratundmise rõõmu. Selliseid mõtteviise olen oma varasemates teostes kasutanud mitmeid kordi ning raamatut lugedes sain lahti mõtestada, miks ja kuidas just need ideed mind aktiveerivad.

Kunst on suhtlusvorm nagu keel. Omavahel rääkides kasutame sõnu, millele oleme ühiskondlikult tähendused kokku leppinud, kuid mille täpne tähendus tuleneb meist endist. Kahe inimese “hästi” on tõlgendatud mõlema inimese kogemustest ja arusaamadest. (Krauss 1977: 261) Selliselt suheldes saame küll laias pildis teineteisest aru, kuid kõik suhtlus käib läbi mitme “filtri” ja meie mõtted võetakse vastu muutunud kujul. Sarnaselt ka kunstis. Minimalistide ambitsioon oli tuua skulptuuri mõiste isiklikust, individuaalselt tõlgendatud, ruumist väljapoole (Krauss 1977: 270). Varasemad kunstnikud kätkesid teostesse tähendusi ja ideid, kuid peitsid seda võrdluste, sünonüümide ja eufemismide taha, luues teostesse sisemise psühholoogilise maailma, millega vaatlejad suhestusid. Sellist teost tõlgendama hakates ei pruugi kogu tõde olla

leitav ega ühtselt mõistetav. Kasutades erinevaid võtteid, kaotasid minimalistid oma teostest sisemise sõrestiku. Teosed rääkisid vaid iseendast, mitte peidetud maailmadest.

Üks moodus tuua teose mõtestatus ühisesse ruumi, on anda teosele ajaline mõõde. Michael Serra "*One Ton Prop*" (*House of Cards*) (lisa 3) küsitseb staatilisust, pannes oma teose püsivuse sõltuma igast mööduvast sekundist. Neli üle 200 kilogrammi kaaluvat tinast plaati toetuvad teineteise vastu vaid nurkadest. Kuna moodustuv "kuup" ei ole kuidagi kinnitatud ega toestatud, on sellel oht igal momendil kokku kukkuda. Tekib olukord, kus igal hetkel mil teos püsti püsib, tekib see justkui uuesti, sest nagu mängukaardid kaardimajas, tahavad tinaplaadid olla lapiti põrandal. Seetõttu ei ole teosel püsivat, sisemist ruumi, millega vaatleja seostuda võiks. (Krauss 1977: 269)

Carl Andre *Copper Zinc Plane* (1969) (lisa 4) rakendab vastupidiselt Serra teostele massi, mitte ajas toimuvate muutuste loomiseks, vaid teose massiga pigistamiseks. Põrandal asetsevad erinevast materjalist plaadid suruvad massiga teose olemuse pinnale, ning muutuvad seeläbi iseenda väljendajateks, nad vihjavad vaid endile, mitte mõnele abstraktssele ideele, mis plaatide all ja taga peidus on. (Krauss 1977: 275) Minu teos ei üllata küll oma massiga, kuid ruutude tootmisest ja ühendamisest jäävad alles vormid, millest näeb ühikute monoliidiks pigistamist.

Teose ideelise telje liigutamiseks kasutasid minimalistid ka kordust. Asetades samasuguseid objekte teineteise järele, loodi kompositsioone, kuid kaotati vajadus luua objektide vahelisi suhteid. (Krauss 1977:271) Tihti kasutati selleks massprodutseeritud ühikuid. Selline valik kindlustas, et kasutatud ühikud ei oma sügavamaid peidetud ideid, ning vaatleja saab keskenduda vaid objekti välisusele. (Krauss 1977:250) Jättes kõrvale värvi ja mustrid, kasutan sarnast kompositsioonivõtet lapitekke õmmeldes. Risttahukatest koosnevat lapitekki lõpmatusse laiendades ei eristu fookuspunkt ega anomaalia, mille kaudu saaks teose sisemaailma kaema hakata. Vaadates minu lapitehnikas tehtud töid (lisad 1; 2) paljastub vaid ühtne sein, millele oma sisemaailma värvide ja mustrite näol peale kannan.

2. VISUAALSED VALIKUD JA TEOSE KESKKOND

2.1 Kompositsioon ja värvid

Kuigi neid esmapilgul lihtsa vaevaga ei erista, on kompositsiooni aluseks võetud tegevused, mida tehes võiks inimene end elusana tunda - tajuda, et elab täiel rinnal ning tunneb rõõmu elust ja liikumisest. Väga lihtsustatud ja piksliliseks stiliseeritult on kujutatud tantsijaid, ujuja ja sukelduja, jääuisutaja ning härgade eest jooksja. Vastuseks liikuvatele ja palju energiat nõudvatele tegevustele on kujutatud ka meditatsiooni, võimlemist, puhkamist ja naljatlemist. Need tegevused on peidetud süsteemse värvidemängu sisse. Kuna kohati on tegevused teineteise ees ja taga, andsin neile teineteisest eristumiseks ühe kolmest primaarvärvist: kollase, punase ja sinise (joonis 1). Kogu kompositsiooni värvipaleti moodustamiseks valisin lisaks kolmele põhitoonile 6 segavärvi. Et teoses oleks võimalikult palju elujõudu ja särtsu, on värvid valitud erksad ning välditud on liialt tuhme ja tumedaid toone.

Õmblustöid tehes olen kasutanud nii ühevärvilisi kui ka mustriga tekstiile. Mustriliste tekstiilide kasutamine annab võimaluse teose pingestatud ja korduvat vormi visuaalselt lõhkuda. Samuti saab ühel ruudul mitut värvi kasutades luua süsteeme, kus kindla värvide valikuga saab eristada rohkemaid visuaalseid elemente, kui on värve. Asetasin värvid värviringi, ning tegevuste värvimiseks liigutasin lisandvärvi saamiseks värve ühe võrra vastupäeva. (joonis 3) Tausta, ehk kõige muu, milles ei ole kujutatud tegevusi, värvide saamiseks liigutasin värviringil lisandvärve ühe võrra päripäeva. (joonis 4) Tekkinud värvikombinatsioonid jagasin põhivärvidele vastavalt kolme gruppi. Värvisin punased tegevused kasutades punast gruppi, teiste värvidega samamoodi. (joonis 2) Tausta täites proovisin luua süsteemi, kus tegevuse ja tausta värvides ei ole kõrvuti sama grupi värvid, kuid tiheda disaini tõttu ei osutunud see võimalikuks. Otsustasin mitte kasutada süsteemi, vaid läheneda värvidemängule ja kompositsioonile tunnetuslikumalt. Hakates tööle füüsilise objektiga, asendusid mõned värvid efektsemate värvidega. Tumekollasest sai kuldne ning roosast sai neonroosa.

Joonis 1. Tegevuste joonis primaarvärvides

Joonis 2. Tegevused värvitud
värvigruppidega

Joonis 3. Tegevuste värvikombinatsioonid

Joonis 4. Tausta värvikombinatsioonid

2.2 Roostevaba teras

Teose kolm külge on tehtud roostevabast poleeritud terasest, millelt peegeldub ja murdub ümbritsev olustik. Sarnaselt Serra teosele “*One ton prop (House of Cards)*”(1969) (lisa 3), kus tema teos igal hetkel justkui uuesti sünnib, on minu eesmärk, et teos oleks muutuv suhtes vaatleja ja ümbritsevaga. Lahendus, kus visuaal tekib justkui iseenesest, teost ümbritsevast ruumist ja vaatlejast endast, muudab teose ajalist mõõdet. Füüsiliselt on teos küll stabiilne, kuid roostevabadelt pindadelt peegelduvad vaated muudavad igal hetkel teose visuaali. Tekivad hetked, kus teose kogemus on ainulaadne ning mitte iialgi korduv, kuid ilma vaatlejata, jääb antud kogemus meile kättesaamatuks. Näeme end ja meid ümbritsevat uue nurga alt ning oskame seda ka ehk paremini märgata. Nähes end osakesena kõigest ümbritsevast, on lihtsam keskkonnaga suhestuda ning seda mõista. Teose ühel küljel lõikuvate pindade pealt saab näha ka mitut kujutist endast korraga, ähmastades piiri “mina” ja ümbritseva vahel veelgi.

2.3 Avalik ruum

Avaliku ruumi teostega olen oma õpingute jooksul kokku puutunud mitmeid kordi. Olen teinud lume- ja jääskulptuure Tartu linna, osalenud praktilal Villu Jaanisoo juures, kus ehitasime Soome, Lahti linna läinud kasutatud autorehvidest jaanalinnu skulptuuri. (Launeen Strutsi, Villu Jaanisoo (2023). MALVA Museum) Samuti olin osa meeskonnast, mis püstitas Viljandi

Tervikumi ette Eeva- Ruth Niitvägi ja Leena Kuutma pronksskulptuuri “Androgynos” (Androgynos (2025). Riigi Kinnisvara AS.) Kõik need kogemused on suurendanud minu austust suuremõõtmeliste skulptuuride vastu. Juba teose tegemise ajal skulptuuri keskkohale alt üles vaadates tekib aukartus ja ootus, milline näeb välja valminud taies. Selliselt olen ka oma teostega läinud aasta-aastalt suuremaks ja suuremaks. Minnes oma teosega avalikku ruumi, on võimalik teha tõesti mastaapne ja pikaajaline teos, mille vaatajaskond ei ole vaid väike ring kunstihuvilisi, vaid ka kõik juhuslikud möödakäijad.

Veetnud pool aastat vahetusõpilasena Austrias, vestlesin sealse osakonnajuhatajaga. Kui küsisin Prof. Frank Louis'elt, et mis kunsti tema teeb, vastas ta, et teda ei huvita kunsti otsene sõnum, vaid see, kuidas ta saab oma tegevusega keskkonda mõjutada. Ta tõi näite, et kui meie sõnum on, et lapsi pole hea lüüa, ei ole vaja selle kohta teha skulptuuri, vaid võib selle lihtsalt suurelt ja punaselt seinale kirjutada. Kavandades enda lõputööd mõistsin lõpuks, mida ta sellega mõtles. Minu teosest ei pea otseselt välja lugema, et liikumine on tervislik ja lähme otsima uusi kogemusi; vaid selle paigutamine looduse keskkonda, eemale tavapärasest, koos materjalide ja värvide valikuga, annab edasi teose idee. Kui ma paigutaksin teose galeriiruumi, pruugiks tegemist olla huvitava materjalide kogumikuga. Kuid just põõsaste ja puude vahelt kaugele paistvad värvid ja päikese peegeldused annavad teosele tähenduse ja omapära.

Esimesed ideed, kuhu teose võiks linnaruumi paigutada olid Jänese matkarajale ja Jaamamõisa linnaossa, Jaamamõisa Oja juurde või garaazide vahele. Lõplikuks kohaks valiti Sadamaraudtee Tähe tänava poolne park (lisa 5). Otsides kohti, kuhu neljameetrine sammas sobiks, neis kohtades jalutades ja pildistades, avastasin end vaatamas midagi uut. Ma ei vaadanud enam, kuhu ma astun ja lähen, vaid uurisin end ümbritsevat. Kui kaugelt oleks antud kohas teost näha, kas teost näeks autoteelt või jõe pealt, kas see paistaks mõne inimese aknasse? Juba ilma teoseta hakkasin paremini suhestuma end ümbritsevaga. Hakkasin tegema planšette, mida esitada Tartu linna ametnikele: linna noortevaldkonna juhile, noorsootöö peaspetsialistile ja linna arhitektile. (lisa 6)

3. TEHNOLOOGILISED LAHENDUSED

3.1 Materjali valik: raam

Kuna mu teose ideeline osa koosneb 0,8mm paksustest plekkplaatidest ja on seest õõnes, on vajalik raam, mis teost püsti hoiab. Raami külge saab kinnitada plekkplaate, ning see annab teosele ka täpsed vormiharjad, mille järgi arvestusi teha. Samuti piiritleb see teose küljed pildiraamina, varjates erinevaid kinnituskohi. Minu esimene valik oli teose välise raami jaoks 100x 100 mm metallist nelikanttoru 4mm paksuse seinaga.

Avalikus ruumis tuleb arvestada vandaalide ja loodusoludega, raskemat materjali oleks keerulisem ümber lükata ja puhuda. Arutades seda ideed skulptorist vennaga, oli ta üllatunud. Venna sõnade kohaselt võiks nii jämedast materjalist ehitada maju või raudteesildu. Ta selgitas, et kõik mu ideed on põhjendatud, kuid väga üle pakutud, selliselt võiks teha mitte nelja vaid 40-meetrise teose. Jõudsimme arusaamadele, et teos tuleb niikuinii maa külge kinnitada, ja siis ei ole raskema materjali kasutamine enam praktiline. Väga raske materjal oleks tulnud isegi kahjuks, sest oleks muutnud teose asukohta viimise ja installeerimise keerulisemaks. Samuti ei oleks nii jäme raam põhjendanud ennast konstruktsiooniliselt, sest teose sisse oli juba kavandatud toetav sõrestik, mille külge plekkplaadid kinnituvad. Mõeldes oma vajadused ümber, jõudsin raami materjali valikuga 50x 50mm 3mm paksuse seinaga nelikanttoruni.

Et nii värvilised kui roostevabad plaadid ei moodustaks mitme ruutmeetri suuruseid vabaltseisvaid seinu, disainisin teose kõigile külgedele välise raami sisse toetava karkassi. Sisemiseks karkassiks valisin 2 mm paksuse seinaga 25x 25 mm nelikanttoru. Sisemise karkassi paigutasin mõlemat pidi iga 50 cm järel. Selliselt jääb seesmiselt toestamata võimalikult vähe värvilisi plekkplaate, ning roostevabad plekkplaadid jäävad samuti toetatud mõõtu.

3.2 Värviline külg

Teose värviline külg koosneb 400-st värvitud ja lakitud plekkplaadist. Plekkplaatide ühendamiseks sain inspiratsiooni õmblemisest. Lappide kokkuõmblemiseks jäetakse iga lapi külgedele õmblusvaru. Sama “õmblusvaru” väänasin ka iga plaadi külge ja kasutasin seda plaatide ühendamiseks. Kasutades sellist tehnoloogiat, jääb plekkplaatide vaadeldavale küljele, sarnaselt lapitekkidele, kerge tekstuur plaatide ühenduskohtadele.

3.2.1 Plaatide tootmine

Värvilise kompositsiooni ehitamiseks oli esialgne plaan tellida laseriga lõigatud 120x 120 mm suurused, 1 mm paksused ruudud, millel on nurgad ära lõigatud ja neetamiseks vajalikud augud äärtele tehtud ning isetehtud tööriistaga ruudud valmis väänata. Tegin ühte laserlõikusega tegelevasse firmasse hinnapäringu ning jäin ootama. Ma ei saanud neilt nii kiiret vastust kui lootsin, nii et hakkasin mõtlema varuvariante. Otsustasin minna nõu küsima Plekisell OÜ-sse. Kirjeldasin oma ideed ja kavandit firma omanikule ning sain temalt palju väärt tagasisidet.

Esimese asjana ütles ta mulle, et 1 mm paksune materjal on liiga paks. Seda oleks taaskord mõistlik kasutada suuremate projektide jaoks, kus on suured toestamata pinnad. Minu disaini puhul on iga 10 cm tagant väänatud ruutudele “kõrvad”, mis toimivad kui tugevdused, ning neid kaks tükki kokku pannes on see topelt-tugev. Disaini vastupidavus tuleb materjali targalt kasutamisest, mitte selle paksusest. Teiseks ütles ta, et 1 cm vääne igal küljel on liiga vähe, sest isegi ettepuuritud aukudega ei ole võimalik ruute kokku neetida, ruudu taha lihtsalt ei mahu neetima. Samuti ei oleks mõistlik laserlõigatud toorikuid käsitsi väänata, sest kui väänata ruute natukenegi viltu, ei jookse augud taaskord kokku. Sama probleem tekiks kui ruutudesse ise hakata auke puurima, sest taaskord ka väike nihe võtab suurelt paneelilt täpsuse. Nende nõuannete kaudu jõudsin järgmise disainini, milleks oli 13x 13 cm ruut, kus igal küljel on 1,5 cm väänamise varu nii, et auke pole sisse tehtud. Augud teen ühendamise hetkel, kui olen kaks kõrvutiasetsevat ruutu pitstangidega ajutiselt ja täpselt kokku pannud.

Firmaomanikuga vesteldes, kust ja kuidas neid ruute saada ja teha, tegi ta mulle ettepaneku, et kui ma ise lõikan ja väänan, võin ma kasutada tema tööriistu ja toodangu jääkmaterjali ning ise endale vajaliku koguse ruute valmis teha. Kokku tegin 600 ruutu, 400 teose tarbeks ning 200 katsetamiseks ja varuks, kui midagi peaks valesti minema.

3.2.2 Plaatide kinnitamine

Kinnitamiseks oli mu esimene idee ruudud kokku neetida. Kuna Plekisell OÜs mõistsin selle tegumoe vigasid, otsisin lahendust auguraudade näol, millega saaks kahe kõrvutioleva ruudu sisse teha augud ja siis neetida. Probleemiks muutus vajaliku tööriista leidmine. Kõik minu leitud augurauad olid 5 mm stantsiga, nende eesmärk oli teha pleki sisse auk, et siis läbi selle

augu materjalid kokku keevitada. Keevitamist ma väga palju ei kaalunud, sest kartsin, et tekkiv kuumus võib rikkuda värvi ja lakki, samuti võivad plaadid kuumutamise ja jahtumise käigus väänduda. Lisaks ei suutnud ma leida õiges mõõdus neete, mis oleksid piisavalt laiad, et kasutada 5 mm auguga ja piisavalt lühikesed, et 1,6 mm materjali kõvasti kinnitada.

Järgmise ideena katsetasin karkassitange, mida sain katsetada isa tuttava ehitaja juures. Nende tööpõhimõte on lükata ühest plekist kaks “kõrvakest” läbi teise plekki (joonis 5).

Eesmärgipärane kasutus on neil kipsseinte karkasside ehitamisel. Samuti õpetas ta, et vastupidavuse parandamiseks saab läbi tekkinud aukude kruvida veel omakorda kruvi, mis tõmbab ruudud üksteisele lähemale ja annab neile pikisuunas rohkem jõudu (joonis 7). Lisasin iseseisvalt etapi, kus enne kruvimist väänan “kõrvad” madalaks, ehk üks plekitükk pigistab teist kinni (joonis 6).

Joonis 5. Karkassitangidega ühendatud ruudud

Joonis 6. Madalaks väänatud “kõrvad”

Joonis 7. Kruviga tugevdatud ühendus

3.3 Auto võrdlus

Teose värvimise ja lakkimise vastupidavuse ning kvaliteedi hindamiseks ja tagamiseks võtsin võrdluspunktiks autod, sest neid katab samuti värvitud plekk ja enamuse oma elust veedavad nad välitingimustes. Autode värvi eluiga tuleneb mitmest faktorist, alustades tootmisvõtetest. Vastavalt hinnaklassile kasutatakse peensusteni läbimõeldud protsesse ja tööstuslikke vahendeid ja töövõtteid. Kallimaid autosid värvitakse ja lakitakse kokku kümneid kihte, et

saavutada 10 kuni 15 aastat vastupidav ja ilus tulemus (Rolls-Royce Motor Cars Press. (2025) Tulemuse hoidmiseks autosid ka hooldatakse, kattes neid kaitsekile, või vahaga. Lisaks autosid pestakse, et sool ja loodusolud neile ajapikku liiga ei hakkaks tegema.

Vestlustes linnaarhitekti, noorsootöö peaspetsialisti ja noortevaldkonna juhiga tuli välja, et minu teose eksponeerimise maksimaalne aeg on umbes viis aastat. Selle aja peab teos vastu pidama ilma hoolduse ja kaitsevahenditeta. Samuti ei ole eelarveliselt võimalik kasutada kõiki kõige paremaid vahendeid ja meetodeid. Neid piiranguid arvestades ei ole mul vaja leida igavene lahendus, vaid lahendus, millega on suur lootus, et teos püsib oma ettenähtud aja.

3.4 Värvimine

Värvimisel oli suureks abiks plekitöökoja jääkmaterjali virnast saadud materjal, sest see oli juba krunditud ja ühelt küljelt ka värvitud. Mõned ruudud saingi selliselt värvida vaid ühe kihiga, et ühtlustada natuke teist tooni ruudud. Need ruudud, mis olid värvitud värvidega, mida mul kasutada ei olnud vaja, olid juba teiselt poolt krunditud. Selliselt jäi ära hulganisti tööd, sest haljast või tsingitud plekki tuleks enne värvimist karestada, et sinna värv üldse kinni jääks, seejärel tuleb kaks kihti krunti ja seejärel vähemalt kaks kihti värvi (ARC Energy (2025)). Kasutades juba krunditud materjali jääb ära kaks tööprotsessi, mis 400 ruudu puhul teeb märkimisväärse ajasäästu.

Värvimargi valikul panin paika enda vajadused, milleks olid piisav värvide valik, kättesaadavus ja kvaliteet. Katsetasin mõningaid värve ning valisin Maxi Color värvid, sest need vastasid kõigile kriteeriumitele: värvide valik on lai, neid müüakse peaaegu igas ehituspoes ja ka autopoodides. Ainult värvitud, lakkimata, ruudud olid kriimustustele suhteliselt vastupidavad. Lugesin kokku, mitu tükki on igat värvi ruute, ning värvisin need ära. Värvimisel proovisin minimeerida õhus lendlevaid väikeseid osakesi, sest värvi sisse kuivades jäävad need näha, ning moodustavad kõrgema koha, kust transpordi või käitlemise käigus tekib oht värvi kogemata maha kraapida. Kasutasin selleks suletud konteinerit, kus ei olnud tuuletõmbust ning värvimise ajal ei liigutanud ega puudutanud konteineris olevaid asju, et tolm lendu ei tõuseks.

3.4.1 Mustrid

Ruutudele mustrite pealetegemiseks kasutasin šabloone. Šabloonide disainimiseks kasutasin huvitavamaid ja enda jaoks tähtsamaid seiksid oma elust ja kogemustest. Kasutasin pilte nii oma reisilt “maailmalõppu”, Nordkappi Norras, kui metsa ja puude vaateid ning tekstiilimustreid. Lisaks joonistasin pildi pealt maha konna, kelle ühel kevadel autoteelt päästsin. Esialgu oli mul mõte kasutada AI-d, et see disainiks mulle mustrid, kuid vaadates juba tehtud töö mahtu, otsustasin seda lihtsate väljapääsudega mitte lahjendada. Kasutasin pilte ja mustreid oma elust. Telefonist materjali otsides olid just need emotsioonirikkamad jäädvustused täis mälestusi ja lugusid seiklustest ja ettevõtmistest, kus tundsin, et tõesti teen midagi tähendusrikast.

Lõikasin šabloonid koolis laserpingis välja ning värvisin ruudud (lisa 7). Šabloonide kasutama õppimiseks läks palju katsetusi. Pidin leidma sobiliku materjali ja kasutamise meetodi. Õppimist raskendas asjaolu, et proovitükke värvisin ühekaupa, mistõttu mängis suurt rolli mu väike kogemus töövahenditega. Värvides teose jaoks kasutatavaid juppe värvisin ruute enamasti 16 kaupa. See muutis tööprotsessi lihtsamaks, sest korduste arv muutus väiksemaks ehk oli vähem võimalusi midagi valesti teha ning oli tekkinud teatud vilumus.

3.5 Lakkimine

Ruutude lakkimist katsetasin samuti mitmel erineval viisil. Alustasin poest lihtsasti kättesaadava autodele mõeldud spreilakiga. Katsetused ei olnud rahuldavad, sest lakikiht jäi ka kolme ja neljakordsel pealekandmisel üpris õhuke. Ruutude vastupidavust katsetades ei olnud raske ainult küünega plekini kriimu tõmmata. Samuti väga peenikese puruga kokku puutudes sai lakipind kergesti kriimustatud. Leidmaks paremat lahendust, võtsin ühendust oma onuga, kes tegeleb autode keretöödega. Sain teada, et autosid kaetakse kahekomponentse lakiga (lakk ja kõvendi). Onu töökojas katsetades oli meil mitmeid tagasilööke, kuid saime probleemidest jagu ning vajalikud testruudud said kaetud autolakiga. Kuivanud laki vastupidavust testides oli see palju kvaliteetsem kui poest ostetud spreilakk ning otsustasin paluda onu abi teose jaoks vajalike ruutude lakkimiseks.

4. PROJEKTI HETKESEIS

Seisuga 21.05.2026 püstitatakse teos 2026 aasta suvel Sadamaraudtee Tähe tänava poolses otsas asuvasse parki. Hiljemalt 8. juuniks vaatan koostöös linnaametnike ja pargi vastutavaga ala üle ning valime välja teose täpse asukoha ja suuna. Kõik teose värvilise külje ruudud on värvitud ja lakitud. Roostevabast terasest külgede lõikamiseks ja väänamiseks ning karkassi ja raami tegemiseks vajalikud joonised on valmis. Olen läbi rääkinud ka abilisega, kes aitab konstruktsioonide keevitamisel ja inseneriga, et nii mina, kool kui ka linn saaksime olla veendunud teose kinnitamise püsivuses. Olen koostanud eelarve kõigi tehtud ja tegemata tööde maksumustega. Tööd teose valmimiseks lähevad edasi peale lõputööde kaitsmisi.

KOKKUVÕTE

“Kui ma liigun, on kõik hästi” on avaliku ruumi projekt, mille kallal jätkub töö ka pärast diplomitööde kaitsmist. See on töö- ja ajamahukas ning mitmekülgne protsess, millest olen juba praeguseks palju õppinud.

Lõputööd tehes hakkasin rohkem seostama oma varem tehtud teoseid ja lõputööd näidetega kunstiajaloo. Mõistsin, miks paeluvad mind minimalistlikud teosed ja kuidas enese teadmata olen tolle aja autorite mõtteid rakendanud. Õppisin rohkem mõtestama oma tegevusi soovitud tulemuse kontekstis ja otsima seoseid kaugemalt kui vaid iseenda teadmistest. Hakkasin rohkem ja teisiti tajuma end ümbritsevat ruumi ning sellega töötamist. Sain aru ka mitu aastat peas keerelnud ideedest ning sain neid ideid rakendada töö praktilises osas. Sain väga praktilised näited eesmärgi ja tulemuse püstitamisest ning nende vajadustega arvestamisest töö planeerimise ja teostamise käigus.

Suhtluse käigus erinevate oma ala spetsialistide ja oskustöölisega leidsin lahendused teose tehnoloogilistele probleemidele ja jõudsin lahendusteni, mis teose vormistamise võimalikuks teevad. Liikudes ringi erinevate töökodade ja inimeste vahel, mõistsin suhtluse tähtsust ja sain aru, et kõike ei pea alati ise tegema. Piisab kui meie ümber on oskustega inimesed, kes on nõus oma teadmisi meiega jagama ja meid ka praktilistes asjades aitama.

Jõudsin kokkuleppele Tartu Linnaga, et püstitada mu teos Noortepealinna Projekti raames Tartu linna, Sadamaraudtee Tähe tänava poolsesse otsa, parki. Olen ära teinud palju tööd selle teose püstitamiseks ning töö, mis on vaja veel ära teha, on kuni skulptuuri püstitamiseni ajaliselt planeeritud. Olen liikunud ühest kohast teise, ühe mõtte juurest järgmiseni ja probleemide juurest lahendusteni, et inimesed saaksid lähitulevikus liikuda skulptuuri “Kui ma liigun, on kõik hästi” juurde ja tunda samamoodi rõõmu nagu mina kõike eelmainitut tehes.

SUMMARY

"As Long as I'm in Motion, Everything Is Fine" is a 4,1 m tall, 1,1 m wide and 1,1 m deep monumental pillar, that connects old techniques with new materials in a new place. At the moment of submission of the written component of my BA work, the sculpture "As Long as I am in Motion, Everything is Fine" is not yet completed. In the finals project exhibition and my thesis defense I will present a material example of the colourful side of the piece and a poster for the project. The sculpture will be made of painted and lacquered steel squares on one side, reflective, polished stainless steel on three sides and an outer and inner supporting metal frame. The colourful side of the sculpture hides different actions and activities, that might make a person feel joy from moving and being alive. These activities are hidden behind a game of colours. Memorable times from my life: like my journey to Nordkapp in Norway, views of forests and textile patterns, along with a frog I saved from the road make up patterns that add to the colourful composition.

I studied the book "Passages in Modern Sculpture" (1977) by Rosalind E. Krauss and understood how I have unknowingly used the same ideas deployed by minimalists in the past. I understood more of these ideas of a public communication space, the effect time and constant observation can have on a sculpture, how use of materials can effect how we perceive a work and finally the clever use of repetition, one after another to create compositions without having to create relations.

To design technical solutions for the pillar, I had to overcome several design-related and practical problems. To resolve these issues, I talked to several specialists including a metal worker, an interior builder and my uncle, who fixes and paints cars. With the knowledge and help procured from these and several more people, I was able to create a blueprint to finalise the construction of my work.

At the moment of writing this paper the work is not yet fully completed. I have painted and finished 400 metal squares for the colourful side of the piece, made plans and drawings for the other sides of the sculpture and have made a full budget for the project. The work is scheduled to be erected in Tartu, in a park near Tähe street side of Sadamaraudtee. It is in part of the Youth Capital Programme. According to the timeline agreed with the Youth Capital coordinator, the piece is scheduled to be opened to the public in the summer of 2026.

While working on this project, I have moved from one place to another, from one thought to the next, from problems to solutions, so that in the near future people could go to the sculpture "As Long as I'm in Motion, Everything Is Fine" to feel the same happiness I felt, doing everything mentioned earlier.

Keywords (3)

1. sculpture
2. public art
3. metal

KASUTATUD KIRJANDUS

RAAMAT

Krauss, R. (1977). Passages in Modern Sculpture. USA: MIT Press.

VEEBILEHED

Androgynos (2025). Riigi Kinnisvara AS. <https://www.rkas.ee/et/uudised/viljandi-tervikumihooned-esist-ilmestav-hoolivusest-ja-armastusest-jutustav-skulptuur> külastatud 20.05.2026

ARC Energy. (2025). ARC Energy. (<https://www.arcenergy.co.uk/expert-guide-how-to-paint-metal-surfaces/>) külastatud 02.05.2026

Carl Andre Copper Zinc Plane 1969 San Francisco Museum of Modern Art. (s.a.). SFMOMA. <https://www.sfmoma.org/artwork/FC.484/> külastatud 02.05.2026

Launeen Strutsi, Villu Jaanisoo (2023). MALVA Museum. <https://www.malvamuseo.fi/en/public-art/the-laune-ostrich/> külastatud 20.05.2026

Michael Serra. One Ton Prop (House of Cards). 1969 (refabricated 1986) The Museum of Modern Art. (s.a.). MoMA. <https://www.moma.org/audio/playlist/236/3047> külastatud 02.05.2026

Rolls-Royce Motor Cars Press. (2025). Rolls-Royce Motor Cars Pressclub. <https://www.press.rolls-roycemotorcars.com/rolls-royce-motor-cars-pressclub/article/detail/T0449206EN/the-pursuit-of-perfection:-craftsmanship-at-the-home-of-rolls-royce?language=en> külastatud 18.05.2026

AUDIO TEOSED

Emajõe Suveteater. (2004) Emajõe Suveteatri – Vagabundisuvi - 2004 A. Tartus : Muusika Emajõe Suveteatri Etendustest Nipernaadi Ja Mustlaslaager Läheb Taevasse, CD, Tridens

LISA 1. “Kubofuturistlik autoportree puuna päikesega”

2023

Tekstiil

3,5x 3,5 m

Foto Rain Avarmaa

LISA 2. “Konnamalgaam”

2024

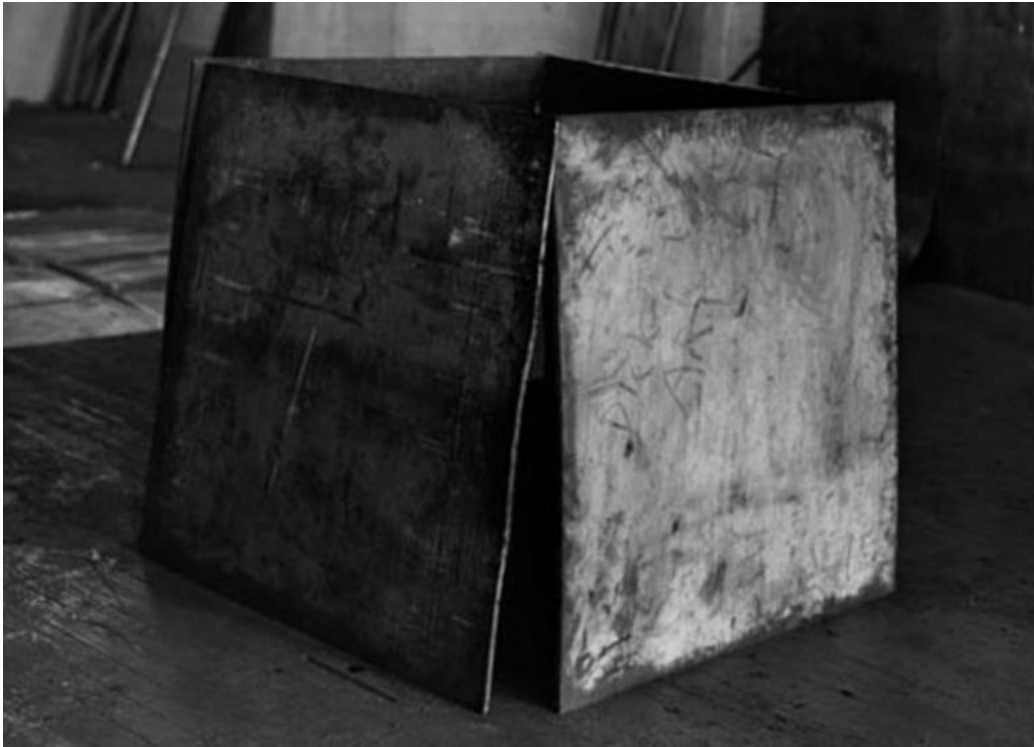
Tekstiil

2x 2 m

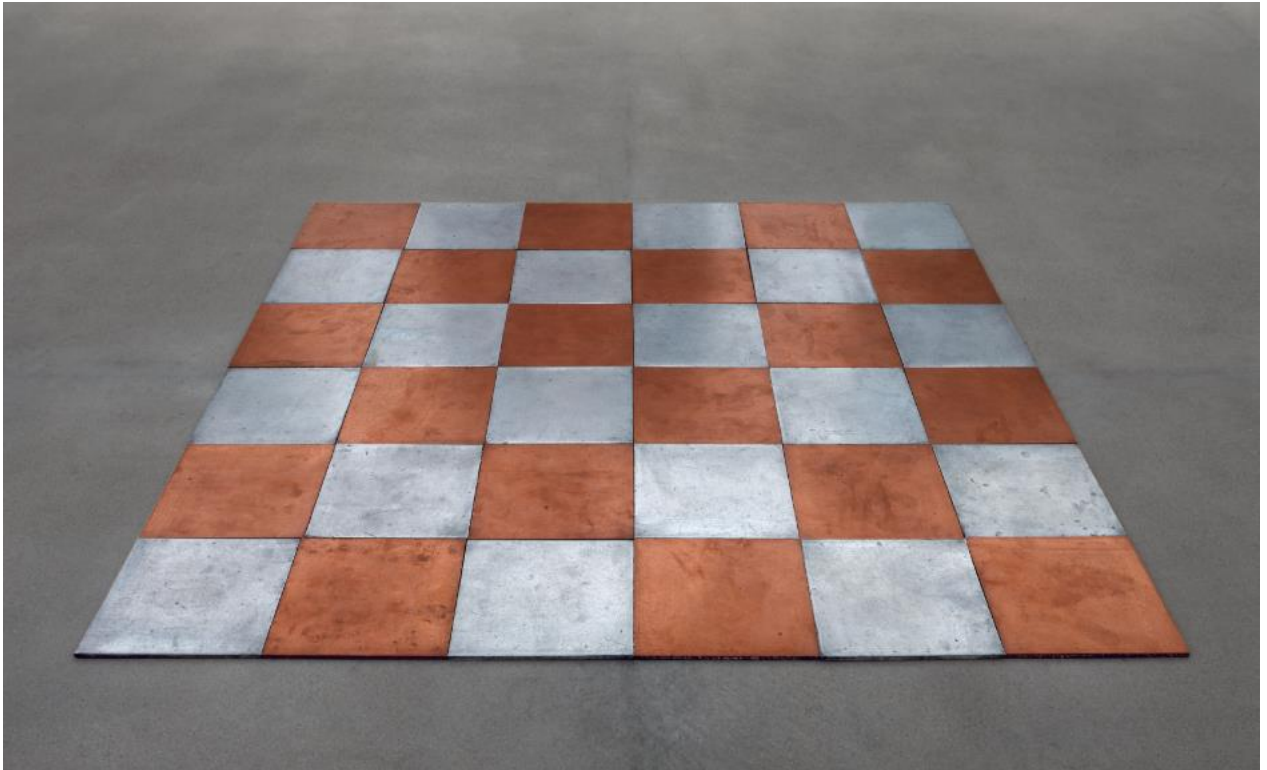
LISA 3. Michael Serra One Ton Prop (House of Cards) 1969

<https://www.moma.org/audio/playlist/236/3047>

LISA 4. Carl Andre Copper Zinc Plane 1969

<https://www.sfmoma.org/artwork/FC.484/>

LISA 5. Teose lõplik paiknemisala

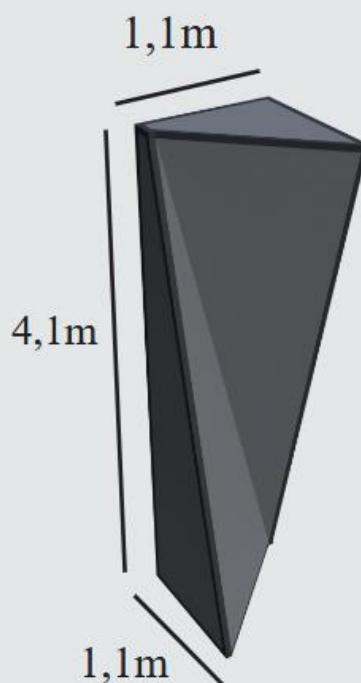

LISA 6. Linnaametnikele esitletud planšetid

Teose kolm külge tehakse 0,8mm poleeritud roostevabast terasest, neljas külge moodustub 0,8mm värvitud ja lakitud plekkplaatidest. Teose väline raam on keevitatud 50x 50x 3mm nelikanttorust. Teos on seest tugevdatud 25x 25 x2mm nelikanttorust karkassiga, mille külge kinnitub ka osa plekkplaate.

Esimese külje värvi kombinatsioonide näidis.

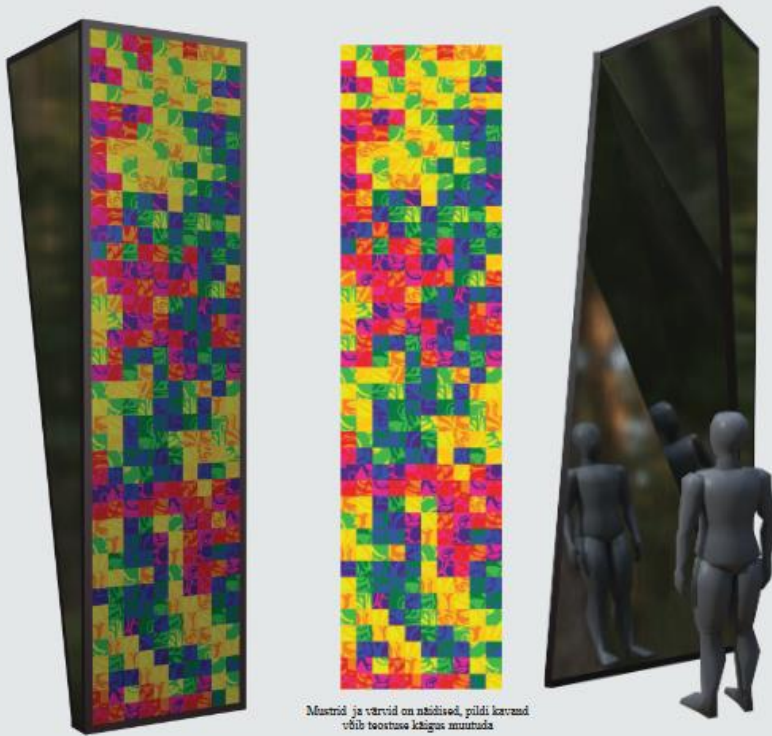

Teose maasse installeerimiseks kasutatakse teose alumisele osale vastavat raami. Raam on maa küljes kinni maakruvidega või valatud betoonvundamendi külge. Teos asetatakse raami ümber ja kinnitatakse poltidega.

Kui ma liigun, on kõik hästi

... on monumentaalne sammas, mis ühendab endas vanu tehnikaid uues materjalis ning kutsub vaatlejat rõõmu tundma liikumisest ja reflekteerima tehtu ja tegematu üle.

Kolmelt küljelt peegeldub ja murdub ümbritsev loodus ning olustik, ähmastades piire teose ja ümbritseva vahel.

Esimesel küljel moodustuvad värvide mängust suuremad ja väiksemad värvide laigud ja voolavad kompositsioonid. Autori soov on luua vaatlejale positiivne emotsioon, motiveerida otsima uusi kogemusi, elamusi ning muud elus nauditavat.

Teos paigutub looduse ja inimloomelise vahepeale, piisavalt kaugelt autoteedest ja parklastest, nii et selle kogemiseni tuleb ise läbi looduse minna.

Autori pakutud asukohad teosele Jänese matkarajale.

LISA 7. Materjalinäidis

